

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU29

Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om Allmänna arvsfonden och lag om ändring i föräldrabalken.

Regeringens förslag innebär att regelverket för Allmänna arvsfonden moderniseras i syfte att fonden även fortsättningsvis ska vara ett relevant och rättssäkert sätt att förvalta arv efter personer som saknar arvsberättigade släktingar. Moderniseringen syftar också till att lagen ska vara tydlig och lättöverskådlig för dem som berörs av den och för de organisationer som kan söka medel ur fonden. Förslaget innebär bl.a. att målgruppen för Allmänna arvsfonden utökas till att även omfatta äldre personer, att regeringen ska fatta beslut om hur mycket medel som ska kunna delas ut under kommande år, att de övergripande kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden regleras i lag, att en möjlighet införs att hindra att beviljat stöd betalas ut om kraven för stöd inte uppfylls och att arv eller försäkringsbelopp som har tillfallit fonden kommer att kunna avstås till sambo i något fler fall än tidigare.

Regeringen avser att återkomma i frågan om att införa ett demokrativillkor för Allmänna arvsfonden.

Den nya lagen och lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen (s. 16–17). Enligt utskottet bör regeringen se över frågan om att bredda Allmänna arvsfondens uppdrag till att även kunna ge stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa. Utskottets förslag grundas på ett yrkande i en följdmotion.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns sex reservationer (S, M, SD, C, V, MP) och två särskilda yttranden (S, C, V, MP). I en av reservationerna (S, C, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:139 Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden.
Sex yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Inledning	7
Regeringens lagförslag	7
Övriga frågor	12
Reservationer	18
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (SD)	18
2. Resultatredovisning av Allmänna arvsfondens mottagare, punkt 2 (M, SD)	18
3. Databas för bidragsgivande organisationer, punkt 3 (M, SD)	19
4. Demokrativillkor, punkt 4 (M, SD)	19
5. Stöd till kulturvårdande verksamhet inom civilsamhället, punkt 5 (SD)	20
6. Stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa, punkt 6 (S, C, V, MP)	21
Särskilda yttranden	22
1. Stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa, punkt 6 (S, C, MP)	22
2. Stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa, punkt 6 (V)	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	23
Propositionen	23
Följdmotionerna	23
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	24

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om Allmänna arvsfonden,
2. lag om ändring i föräldrabalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:139 punkterna 1 och 2 samt avslår motion

2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 1 (SD)

2. Resultatredovisning av Allmänna arvsfondens mottagare

Riksdagen avslår motion

2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 2 (M, SD)

3. Databas för bidragsgivande organisationer

Riksdagen avslår motion

2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 3 (M, SD)

4. Demokrativillkor

Riksdagen avslår motion

2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 4 (M, SD)

5. Stöd till kulturvårdande verksamhet inom civilsamhället

Riksdagen avslår motion

2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 5.

Reservation 5 (SD)

6. Stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att bredda Allmänna arvsfondens uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3939 av Lina Nordquist m.fl. (L).

Reservation 6 (S, C, V, MP)

Stockholm den 4 maj 2021

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Yasmine Bladelius (S), Dag Larsson (S), Christina Östberg (SD), Nicklas Attefjord (MP), Pia Steensland (KD) och Barbro Westerholm (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2020/21:139 Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden och sex yrkanden i följdmotioner. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag samt ett motionsyrkande om avslag på en del av lagförslaget. Därefter behandlar utskottet fem yrkanden i följdmotioner som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om Allmänna arvsfonden och lag om ändring i föräldrabalken. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att avslå regeringens förslag i den del det avser 3 kap. 6 § i förslaget till lag om Allmänna arvsfonden.

Jämför reservation 1 (SD).

Propositionen

En ny lag om Allmänna arvsfonden

Regeringen föreslår att lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden ska ersättas av en ny lag med samma namn. Den nya lagen ska vara indelad i kapitel och innehålla kapitel- och mellanrubriker. Med anledning av den nya lagen ska en följdändring göras i föräldrabalken. Ändringar bör även göras i förordningen om Allmänna arvsfonden.

Den nya lagen har en annan struktur och ett modernare språk än den hittillsvarande lagen. Paragraferna har fått en delvis ny inbördes placering och lagen är indelad i kapitel. Dessa förändringar är endast redaktionella och är inte avsedda att göra någon saklig skillnad vid tillämpningen. Ett stort antal av paragraferna överensstämmer i sak med den hittillsvarande lagen. Det görs dock också ett flertal ändringar i sak, vilket framgår nedan.

Utökad målgrupp samt hantering och fördelning av fondens medel

Regeringen föreslår att Allmänna arvsfondens ändamål ska breddas till att även omfatta att främja verksamhet till förmån för äldre personer. Vidare ska termen funktionshinder ersättas av funktionsnedsättning.

Regeringen föreslår även att det inte längre ska finnas något krav på att en tiondel av de medel som har tillfallit under året ska läggas till fonden, motsvarande regleringen i den nuvarande lagen. Allmänna arvsfondens kapital

ska få tas i anspråk för fondens ändamål även till den del det redovisas som bundet.

Regeringen ska varje år besluta hur stor del av fondens samlade tillgångar som ska göras tillgänglig för utdelning nästkommande år och samtidigt ange beräknad nivå för de två därefter följande åren. Kapitalet ska inte få förbrukas på ett sätt som medför att fondens långsiktiga förvaltning och fortlevnad äventyras. Medel som har gjorts tillgängliga för utdelning, men som inte har fördelats under året, ska återgå till fondens samlade tillgångar.

Regeringen bedömer att Kammarkollegiet varje år bör lämna ett underlag för regeringens beslut, efter att ha inhämtat synpunkter från Arvsfundsdelegationen. Detta kan framgå av förordning.

Vidare föreslår regeringen att högst en tiondel av det belopp som regeringen beslutar ska vara tillgängligt för utdelning får fördelas till verksamheter till förmån för äldre personer. Enligt regeringen är det av stor vikt för regeringen att de nuvarande målgrupperna inte kommer att trängas undan av den nya målgruppen. Vidare är det i nuläget osäkert hur stor efterfrågan på projektstöd till förmån för äldre personer kommer att vara. Regeringen bedömer att den nya bestämmelsen bör utvärderas tre år efter att den trätt i kraft.

Regeringen föreslår vidare att kvalifikationskraven för Arvsfundsdelegationens ledamöter ska utökas till att även omfatta goda kunskaper om den nya målgruppen äldre personer.

Kriterier för stöd

Regeringen föreslår att de övergripande kriterier som gäller för Allmänna arvsfondens beviljande av stöd ska regleras i lag. Stöd ska få ges till en verksamhet som uppfyller kriterierna. Bestämmelsen om att beslut om stöd ur fonden inte får överklagas bör inte ändras.

Regeringen föreslår att stöd ur Allmänna arvsfonden ska få lämnas till verksamhet som är utvecklande för någon av fondens målgrupper. Det nuvarande kravet på nyskapande ska tas bort. Vidare ska stöd ur Allmänna arvsfonden få lämnas till verksamhet som har förutsättningar att främja målgruppen även efter det att stödet ur fonden har upphört.

Regeringen föreslår att hänsyn tas till om målgruppen deltar i planeringen eller genomförandet av verksamheten vid bedömningen av om stöd ur Allmänna arvsfonden ska lämnas. Det ska av lagen uttryckligen framgå att stöd inte får lämnas till en organisations löpande verksamhet.

Stöd ska enligt regeringens förslag få lämnas för ny-, till- eller ombyggnad av lokaler, anläggningar samt utrustning i anslutning därtill, om lokalerna eller anläggningarna ska användas för sådan verksamhet som inte utgör löpande verksamhet och som är utvecklande för någon av fondens målgrupper samt har förutsättningar att främja målgruppen även efter det att stödet ur fonden har upphört. Vid bedömningen av om stöd ska lämnas ska hänsyn tas till om målgruppen deltar i planeringen eller genomförandet av verksamheten.

Bestämmelsen om att projektstöd ur fonden får lämnas till offentlig huvudman endast om det finns särskilda skäl bör enligt regeringens bedömning kvarstå.

Vidare föreslår regeringen att det ska framgå av lagen om Allmänna arvsfonden att stöd inte får lämnas till en organisation som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är i likvidation eller försatt i konkurs. Det finns enligt regeringen inte behov av att föra in ytterligare villkor i lagen.

Förbindelsetid för lokalstöd

Regeringen föreslår att den tioåriga förbindelsen att bedriva verksamhet ska fortsätta att gälla för lokalstöd i fråga om stöd som har beviljats för en lokal eller anläggning. Om sökanden har nyttjanderätt till lokalen eller anläggningen i fråga, och om det finns särskilda skäl för en kortare förbindelse än tio år, ska sökanden i stället förbinda sig att i minst fem år bedriva verksamhet i lokalen.

Arvsfondsdelegationens möjlighet att besluta om undantag från tidsförbindelsen efter ansökan från den som beviljats stöd om det finns särskilda skäl ska omfatta även den femåriga förbindelsen.

Kontroll av och möjlighet att avbryta stöd

Regeringen gör bedömningen att de kontrollåtgärder som Kammarkollegiet och Arvsfondsdelegationen använder är ändamålsenliga och tillräckliga för att upptäcka och förhindra ekonomiska oegentligheter. Någon ytterligare bestämmelse om detta är inte nödvändig.

Regeringen föreslår att den som ansöker om eller har beviljats stöd ur Allmänna arvsfonden utan dröjsmål till Arvsfondsdelegationen ska anmäla sådana ändrade förhållanden som kan påverka rätten till eller storleken av stödet.

Ett beslut om stöd ur Allmänna arvsfonden ska förenas med de villkor som behövs. Dessa ska framgå av beslutet. Om den som har beviljats stöd inte uppfyller kraven för det, ska Arvsfondsdelegationen besluta att stödet helt eller delvis inte ska betalas ut. Beslutet ska gälla omedelbart. Innan Arvsfondsdelegationen fattar ett sådant beslut får dock den som beviljats stöd ges tillfälle att avhjälpa bristen. Ett beslut om att inte betala ut stöd ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen föreslår att stöd ur fonden ska betalas tillbaka

1. om stödet inte har använts inom angiven tid eller för avsett ändamål
2. om mottagaren inte inom föreskriven tid har lämnat den redovisning eller det underlag som föreskrivs
3. om mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har orsakat att stöd ur fonden har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp

4. om stödet av något annat skäl har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta.

Stöd till en lokal eller anläggning ska också återbetalas helt eller delvis, om den säljs eller användningen av den ändras utan Arvsfondsdelegationens medgivande inom en tioårsperiod eller, om den kortare tiden gäller för stödet, en femårsperiod. Ett beslut om återbetalning ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Avstående av arv

Bestämmelsen om avstående av arv till närstående har funnits med väsentligen oförändrat innehåll i snart 100 år och har sin utgångspunkt i förarbetsuttalanden från en tid då de normer och värderingar som präglade samhället såg annorlunda ut. Bestämmelsen om avstående av arv till närstående bör därför moderniseras till nuvarande förhållanden.

Regeringen föreslår att ordet släkting byts ut mot ordet sambo i bestämmelsen om att arv och försäkringsbelopp får avstås till en släkting eller någon annan som har stått arvlåtaren nära.

Regeringen föreslår vidare att arv eller försäkringsbelopp ska få avstås till arvlåtarens sambo eller någon annan som genom beroendeförhållande har stått arvlåtaren nära, om det kan anses skäligt. Vid skälighetsbedömningen ska särskilt beaktas graden av beroendeförhållande som fanns mellan arvlåtaren och sökanden och om sökanden har behov av egendomen.

Enligt regeringens bedömning saknas det behov av en reglering om hur Allmänna arvsfondens intressen ska tillgodoses vid arvsavståenden av egendom av väsentlig betydelse från kulturhistorisk synpunkt eller natur- eller kulturvårdssynpunkt.

Samtliga beslut i ärenden om avstående av arv och försäkringsbelopp ska enligt regeringens förslag fattas av Kammarkollegiet.

Elektronisk underskrift bör tillåtas

Regeringen föreslår att Arvsfondsdelegationen ska få tillåta att en ansökan om stöd undertecknas med en avancerad elektronisk underskrift.

Beslut om försäljning av fast egendom

Regeringen föreslår att samtliga beslut om försäljning av fast egendom och tomträtt som har tillfallit Allmänna arvsfonden ska fattas av Kammarkollegiet. Den bestämmelse som i dag finns i förordningen om Allmänna arvsfonden om att fråga om försäljning av fast egendom med ett värde över tio miljoner kronor ska prövas av regeringen bör enligt regeringens bedömning tas bort.

Kostnader i bristbon

Regeringen gör bedömningen att Allmänna arvsfonden bör anses vara uppdragsgivare till en god man som utses att företräda fonden i en boutredning för ett dödsbo i vilket fonden är delägare. Någon ytterligare reglering behövs därför inte för att ersättningen för den gode mannens arbete och kostnader ska kunna täckas av medel ur fonden om dödsboet saknar medel.

Kostnader som är förknippade med en gravrätt eller en gravsättning som inte kan täckas med medel ur dödsboet eller genom ekonomiskt bistånd bör enligt regeringens bedömning kunna täckas av medel ur fonden utan någon lagändring.

Redovisningsfrågor

Enligt regeringens bedömning bör Arvsfondsdelegationen även fortsättningsvis vara undantagen kravet att lämna årsredovisning. Vidare anser regeringen att det inte finns skäl att i nuläget ändra regelverket för Kammarkollegiets redovisning till regeringen. Det saknas även skäl för att ändra tidpunkten för överlämnandet av regeringens redovisning till riksdagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att den nya lagen om Allmänna arvsfonden och följdändringen i föräldrabalken ska träda i kraft den 1 juli 2021. Vid samma tidpunkt ska den nuvarande lagen om Allmänna arvsfonden upphöra att gälla.

Den upphävda lagen ska fortfarande gälla för beslut om stöd som har meddelats före ikraftträdandet.

Regeringen ska efter ikraftträdandet få fatta beslut om hur stor del av fondens samlade tillgångar som ska vara tillgänglig för utdelning för perioden 1 juli 2021–31 december 2021 och samtidigt få ange beräknad nivå för 2022 och 2023.

Några ytterligare övergångsbestämmelser behövs inte.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås att riksdagen avslår regeringens förslag i den del det avser 3 kap. 6 § i förslaget till lag om Allmänna arvsfonden. Motionärerna anser att Arvsfondsdelegationen bör ha möjlighet att fördela mer än en tiondel av beslutade medel till projekt för äldre om det är motiverat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens förslag till ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden. Det är positivt att Allmänna arvsfondens ändamål föreslås breddas till att även främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för äldre personer. Stöd från arvsfonden kan därmed möjliggöra projekt som

främjar delaktighet, inflytande och hälsa hos äldre och ge värdefulla erfarenheter för framtida satsningar.

Regeringen föreslår att högst en tiondel av det belopp som regeringen beslutar ska vara tillgängligt för utdelning ska få fördelas till verksamheter till förmån för äldre personer. Utskottet delar bedömningen att risken för undanträngning av de befintliga målgrupperna – barn, unga och personer med funktionsnedsättning – minskas genom en sådan reglering. Utskottet delar även regeringens bedömning att denna nya bestämmelse bör utvärderas tre år efter att den trätt i kraft.

Sammantaget anser utskottet att riksdagen bör anta regeringens lagförslag. Motion 2020/21:3935 (SD) yrkande 1 bör avslås.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör se över frågan om att bredda Allmänna arvsfondens uppdrag till att även kunna ge stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa och tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen ett motionsyrkande. Riksdagen avslår motionsyrkanden om resultatredovisning från Allmänna arvsfondens mottagare, databas för bidragsgivande organisationer, demokrativillkor samt stöd till kulturvårdande verksamhet inom civilsamhället.

Jämför reservation 2 (M, SD), 3 (M, SD), 4 (M, SD), 5 (SD) och 6 (S, C, V, MP) samt särskilt yttrande 1 (S, C, MP) och 2 (V).

Propositionen

Allmänna arvsfondens ändamål och förutsättningar för stöd

Som framgår av avsnittet om regeringens lagförslag ska Allmänna arvsfonden ha till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för målgrupperna barn, ungdomar, äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Stöd får lämnas till en verksamhet som är utvecklande för någon av Allmänna arvsfondens målgrupper och som har förutsättningar att främja målgruppen även efter det att stödet ur fonden har upphört. Vid bedömningen av om stöd ska lämnas ska hänsyn tas till om målgruppen deltar i planeringen eller genomförandet. Stöd får lämnas endast till en organisation som bedriver ideell verksamhet. Om det finns särskilda skäl får stöd även lämnas till en offentlig huvudman.

Regeringen ska varje år före juni månads utgång lämna en redovisning till riksdagen för hur Allmänna arvsfonden har förvaltats och hur stöd har fördelats under det föregående räkenskapsåret. Regeringen ska även ange den

kommande inriktningen av stödet. För närvarande finns tolv prioriterade områden (jfr s. 23 i propositionen).

Kontroll av stöd

Av propositionen framgår att Arvsfondsdelegationen genomför flera kontroller av den stödsökandes organisation och den planerade verksamheten innan den fattar beslut om stöd (s. 61 f.). En kontroll görs bl.a. av att den eller de som har skrivit på en projektansökan också är behöriga att företräda den sökande organisationen, liksom en genomgång av sökande organisations stadgar, årsredovisning och verksamhetsberättelse. Det görs även en kontroll av skatteregistrering och om organisationen har några obetalda skulder eller betalningsanmärkningar. Även efter beslut om stöd görs kontroller. Regeringen gör bedömningen att nuvarande kontrollåtgärder är ändamåls- enliga och tillräckliga för att upptäcka och förhindra ekonomiska oegentligheter.

Enligt lagförslaget ska den som ansöker om eller har beviljats stöd ur Allmänna arvsfonden utan dröjsmål anmäla sådana ändrade förhållanden som kan påverka rätten till eller storleken av stödet till Arvsfondsdelegationen. Den som har beviljats stöd ska även föreläggas att inom viss tid efter mottagandet av medlen skriftligen redovisa hur medlen har använts och på begäran av Arvsfondsdelegationen lämna det underlag som behövs för granskningen av redovisningen.

Databas för bidragsgivande organisationer

Av propositionen framgår att Statskontoret i rapporten Myndighetsanalys av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017:13) föreslår att en gemensam databas bör skapas för bidragsgivande myndigheter i syfte att ge en bättre överblick över statens bidragsgivning till den civila sektorn, eftersom det förekommer att olika myndigheter beviljar olika bidrag till en och samma organisation (s. 64).

I sin ansökan om stöd ur Allmänna arvsfonden ska sökanden ange om organisationen har beviljats stöd för projektet från någon annan finansiär. Sökanden tillfrågas dock inte om organisations- eller verksamhetsbidrag har beviljats eller sökts för den ordinarie verksamheten. För att beviljas bidrag ur fonden ska det visserligen vara fråga om ett projekt som är skilt från sökandens ordinarie verksamhet. Om sökanden i ansökan tillfrågas vilka offentliga stöd denne beviljats för sin ordinarie verksamhet, skulle Arvsfondsdelegationen kunna få en mer komplett bild av de offentliga stöd som sökanden beviljats.

2017 års arvsfondsutredning (S 2017:06) bedömde därför att Statskontorets förslag om en gemensam databas för statens stöd till den civila sektorn bör övervägas. Regeringen avser dock inte att i detta sammanhang gå vidare med förslaget om en gemensam databas för bidragsgivande myndigheter.

Demokrativillkor

Regeringen anger i propositionen att det för många statsbidrag finns ett krav på att sökande organisationer måste respektera demokratiska värderingar för att komma i fråga för bidraget. Något sådant lagstadgat demokrativillkor finns inte för Allmänna arvsfondens stödgivning. Arvsfondsdelegationen tillämpar dock i sin praxis ett demokrativillkor (s. 20 f.). För att en organisation ska få stöd ur fonden krävs enligt detta villkor att

- organisationens föreskrifter inte strider mot demokratis idéer
- organisationen bedriver sin verksamhet på demokratisk grund
- organisationen avser att driva projektet på demokratisk grund
- den sökande organisationen har en demokratisk struktur, om den är en ideell förening.

Med demokratisk grund menar Arvsfondsdelegationen att verksamheten ska styras av följande värderingar:

- Lika rättigheter och möjligheter – alla människor ska ha lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk och social tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsförmåga, sexuell läggning eller ålder.
- Delaktighet och inflytande – alla i projektet ska ha möjlighet att ha insyn i och kunna påverka verksamheten. Det kan t.ex. handla om att kunna göra sin röst hörd och bli lyssnad på.
- Inkludering – aktivt arbete för att var och en ska känna sig välkommen och kunna bidra och delta i verksamheten. Inkludering innebär ett arbete för både fysisk och social tillgänglighet, dvs. att alla ska kunna ta sig in i och vara på de platser där verksamheten bedrivs och att alla ska kunna ta del av projektets information och kommunikation.

Av propositionen framgår vidare att 2017 års arvsfondsutredning (S 2017:06) bl.a. hade i uppdrag att föreslå hur ett villkor kan utformas som säkerställer att enbart organisationer som i sin verksamhet respekterar värderingar som präglar ett demokratiskt samhälle kan få stöd (s. 41).

Nya och förtydligade demokrativillkor för statens stöd till trossamfund och för bidragsgivningen till det civila samhället har även utretts och föreslagits i betänkandena Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige (SOU 2018:18) och Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35). Betänkandena har remitterats.

Regeringen anför att det i beredningen av betänkandena har konstaterats ett behov av att analysera frågor om personuppgiftsbehandling och sekretess i ärenden om stöd till det civila samhället. Det behöver säkerställas att känsliga personuppgifter har ett tillräckligt skydd i samband med att myndigheter eller enskilda organ prövar frågor om stöd till det civila samhället. En särskild utredare har därför fått i uppdrag av regeringen att analysera frågor om personuppgiftsbehandling och sekretess i ärenden om stöd till det civila samhället, inklusive trossamfundet (dir. 2020:113). Uppdraget omfattar även

det föreslagna demokrativillkoret för Allmänna arvsfonden. Uppdraget ska redovisas senast den 1 augusti 2021. Regeringen avser därefter att återkomma i frågan om att införa ett demokrativillkor för Allmänna arvsfonden.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att det bör införas en strikt resultatredovisning av Allmänna arvsfondens mottagare. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att det bör upprättas en gemensam databas för bidragsgivande organisationer. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om demokratikriterier. Motionärerna anser att demokratikriterierna bör föras in i lag. Slutligen föreslås i yrkande 5 ett tillkännagivande om att regeringen bör se över om stöd från Allmänna arvsfonden även ska kunna ges för kulturvårdande verksamhet inom civilsamhället.

I kommittémotion 2020/21:3939 av Lina Nordquist m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om att bredda Allmänna arvsfondens uppdrag till att även kunna ge anslag till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa.

Kompletterande information

Socialtjänstlagen

Enligt socialtjänstlagen (2001:453) har kommunen en skyldighet att tillhandahålla bostäder till särskilda grupper och har det yttersta ansvaret för att personer som bor i kommunen får den hjälp och det stöd som de behöver.

Stöd till kommunernas arbete med akut hemlöshet

Under åren 2018–2021 har 25 miljoner kronor årligen avsatts för att stärka kommunernas arbete med akut hemlöshet (jfr prop. 2020/21:1 utg.omr. 9, bet. 2020/21:SoU1, rskr. 2020/21:156). Medlen riktas främst till kommuner med ett stort antal personer i akut hemlöshet.

Stöd till ideella organisationer

Under åren 2018–2020 avsattes 120 miljoner kronor per år för att stötta ideella organisationer i deras arbete mot hemlöshet bland unga vuxna där psykisk ohälsa kan vara en bidragande orsak till hemlösheten (jfr prop. 2017/18:1 utg.omr. 17, bet. 2017/18:KrU1, rskr. 2017/18:87–91).

Utredningen om en socialt hållbar bostadsförsörjning

I maj 2020 tillsatte regeringen en utredning om en socialt hållbar bostadsförsörjning (Fi 2020:06, dir. 2020:53 och 2020:126). Utredningen

syftar bl.a. till att skapa förutsättningar för en socialt hållbar bostadsförsörjning som underlättar situationen för hushåll som har svårt att skaffa en bostad på marknadens villkor, bl.a. strukturellt hemlösa.

Uppdraget ska redovisas senast den 8 november 2021.

Förslag på åtgärder för att motverka och förebygga hemlöshet

I november 2020 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att lämna in en analys och förslag på åtgärder för att motverka och förebygga hemlöshet (S2020/08834). Enligt regeringens beslut ska förslagen ha som målsättning att långsiktigt bidra till minskat antal hemlösa och minskat antal avhysningar. Socialstyrelsens samlade underlag ska bl.a. bestå av analys och förslag på åtgärder för att stödja kommunernas införande av den i de nationella riktlinjerna för missbruk och beroende föreslagna insatsen Bostad först, i syfte att öka antalet inskrivna och öka följsamheten. Underlaget ska vidare bestå av ett antal förslag på andra åtgärder när det gäller gruppen hemlösa.

Uppdraget ska redovisas senast den 24 september 2021.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att nuvarande kontrollåtgärder är ändamålsenliga och tillräckliga för att upptäcka och förhindra ekonomiska oegentligheter. Utskottet noterar även att den som har beviljats stöd bl.a. inom viss tid efter mottagandet av medlen skriftligen ska redovisa hur medlen har använts och på begäran av Arvsfondsdelegationen lämna det underlag som behövs för granskningen av redovisningen. Riksdagen behöver inte ta något initiativ med anledning av motion 2020/21:3935 (SD) yrkande 2. Motionsyrkandet bör avslås.

Utskottet noterar vidare att regeringen inte avser att i detta sammanhang gå vidare med förslaget om en gemensam databas för bidragsgivande myndigheter. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion 2020/21:3935 (SD) yrkande 3. Motionsyrkandet bör avslås.

Utskottet noterar att en särskild utredare har fått i uppdrag av regeringen att analysera frågor om personuppgiftsbehandling och sekretess i ärenden om stöd till det civila samhället, inklusive trossamfunden (dir. 2020:113). Uppdraget, som ska redovisas senast den 1 augusti 2021, omfattar även ett lagstadgat demokrativillkor för Allmänna arvsfonden. Utskottet ser positivt på att regeringen därefter avser att återkomma i frågan. Mot denna bakgrund bör motion 2020/21:3935 (SD) yrkande 4 avslås.

Vidare anser utskottet inte att riksdagen bör ta något initiativ när det gäller frågan om att föreningar inom civilsamhället som arbetar med kulturarvsvårdande verksamhet ska kunna få stöd genom arvsfonden. Motion 2020/21:3935 (SD) yrkande 5 bör avslås.

Utskottet anser att Allmänna arvsfondens medel borde kunna riktas till ytterligare projekt som kommer de mest utsatta – såsom hemlösa – till del.

Enligt utskottet behövs det ett större statligt ansvar för att minska hemlösheten. Utskottet anser därför att regeringen bör se över frågan om att bredda Allmänna arvsfondens uppdrag till att även kunna ge stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anfört och tillkännager detta för regeringen. Motion 2020/21:3939 (L) bör därför bifallas.

Reservationer

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

a) avslår regeringens förslag till lag om Allmänna arvsfonden i de delar det avser 3 kap. 6 § och antar lagförslaget i övrigt,

b) antar regeringens förslag till lag om ändring i föräldrabalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:139 punkt 2 och motion 2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 1 och bifaller delvis proposition 2020/21:139 punkt 1.

Ställningstagande

Vi ställer oss positiva till förslaget om att utvidga Allmänna arvsfondens målgrupper till att även omfatta äldre personer. Vi anser dock att förslaget i 3 kap. 6 § om att högst 10 procent av beslutade medel får fördelas till projekt för äldre personer bör avslås. Arvsfondsdelegationen bör ha möjlighet att fördela mer medel om den bedömer att behovet av projekt för äldre personer och inkomna projektansökningar motiverar en höjning. I övrigt ställer vi oss bakom regeringens förslag.

2. Resultatredovisning av Allmänna arvsfondens mottagare, punkt 2 (M, SD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

När staten tar ansvar för avlidnas tillgångar är det också statens ansvar att säkerställa att varje krona används på ett korrekt och ansvarsfullt sätt. Vi menar att det är fullt rimligt med ökad transparens och att det därför borde införas en strikt resultatredovisning av mottagare av Allmänna arvsfondens pengar i syfte att förhindra och motverka bedrägerier. Regeringen bör återkomma med ett förslag om detta.

3. Databas för bidragsgivande organisationer, punkt 3 (M, SD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi instämmer med remissinstanserna Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Skatteverket och Statskontoret om att det bör upprättas en gemensam databas för bidragsgivande organisationer. Regeringen bör återkomma med ett förslag om detta.

4. Demokrativillkor, punkt 4 (M, SD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

De senaste åren har det återkommande framkommit att organisationer som motsätter sig grundläggande demokratiska värderingar fått stöd genom olika offentliga bidrag till civilsamhället. Även om Arvsfondsdelegationen redan tillämpar demokratikriterier menar vi att tydligheten ökar om demokratikriterierna förs in i lag. Eventuella ändringar i demokratikriterierna som föreslås av den utredning regeringen väntar på kan genomföras när förslaget finns på plats. Det är mycket angeläget att tydliggöra och säkra att medlen inom civilsamhället inte tillfaller extremistisk eller antidemokratisk verksamhet. Regeringen bör återkomma med förslag i enlighet med ovanstående.

5. Stöd till kulturvårdande verksamhet inom civilsamhället, punkt 5 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Det finns många föreningar med anknytning till kulturarvet på orter runt om i landet som är i behov av extra stöd för att säkra vård av kulturarvslämningar. Det bör därför finnas en möjlighet för exempelvis hembygdsföreningar att söka stöd från arvsfonden för kulturarvsvårdande verksamhet. Kulturarvsvårdande insatser skulle bl.a. kunna stärka målgruppernas delaktighet i kulturlivet. Enligt vår mening bör regeringen därför se över om föreningar inom civilsamhället som arbetar med kulturarvsvårdande verksamhet kan få stöd genom arvsfonden.

6. Stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa, punkt 6 (S, C, V, MP)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Yasmine Bladelius (S), Dag Larsson (S) och Nicklas Attefjord (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2020/21:3939 av Lina Nordquist m.fl. (L).

Ställningstagande

Vi anser inte att det behövs något tillkännagivande till regeringen om att bredda Allmänna arvsfondens uppdrag. Motionen bör avslås. Vi utvecklar våra skäl för detta i våra särskilda yttranden 1 respektive 2.

Särskilda yttranden

1. Stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa, punkt 6 (S, C, MP)

Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Yasmine Bladelius (S), Dag Larsson (S) och Nicklas Attefjord (MP) anför:

Vi vill utöver det som anförts i reservation 6 anförda följande.

Kommunerna har ett stort ansvar och en betydelsefull uppgift när det gäller att förebygga hemlöshet. Det ska inte behövas ekonomiskt stöd från Allmänna arvsfonden för att detta ska tillgodoses.

Vi ser positivt på de statliga medel som har avsatts 2018–2021 för att stärka kommunernas arbete med akut hemlöshet. Vi noterar även att 120 miljoner kronor per år har avsatts 2018–2020 för att stötta ideella organisationer i deras arbete mot hemlöshet bland unga vuxna. Slutligen välkomnar vi att Socialstyrelsen har fått i uppdrag att lämna in en analys och förslag på åtgärder för att motverka och förebygga hemlöshet (S2020/08834) .

2. Stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa, punkt 6 (V)

Karin Rågsjö (V) anför:

Jag vill utöver det som anförts i reservation 6 anförda följande.

Hemlöshet är ett av vår tids stora samhällsproblem. Alla människor ska ha möjlighet att leva i bra bostäder till rimliga kostnader i en trygg miljö. Så är det inte i dag. Att vara hemlös får stora konsekvenser för möjligheterna att bibehålla eller skaffa sig ett arbete, att sköta sina studier eller upprätthålla sociala kontakter. Inte minst för barn är konsekvenserna av hemlöshet stora.

Att komma tillrätta med hemlöshetsproblematiken kräver insatser på flera plan. Orimliga inkomstkrav ska tas bort och lägenheter ska förmedlas via kommunala eller regionala bostadsförmedlingar. Det ska inte vara möjligt att vräka barnfamiljer enbart beroende på uteblivna hyresbetalningar. Samhället har ett ansvar att säkerställa att barn växer upp under trygga förhållanden och i det ligger ett långtgående ansvar för socialtjänsten att förhindra att barn blir hemlösa. Barnens bästa ska alltid vara i fokus.

Frivilligorganisationerna gör ett viktigt arbete, men ska vara ett komplement. Samhället ska stå för att det finns bostäder till alla.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:139 Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om Allmänna arvsfonden.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i föräldrabalken.

Följdmotionerna

2020/21:3935 av Per Ramhorn m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag i den del det avser 3 kap. 6 § i förslaget till lag om Allmänna arvsfonden.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en strikt resultatredovisning av Allmänna arvsfondens mottagare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör upprättas en gemensam databas för bidragsgivande organisationer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokratikriterier och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om stöd från Allmänna arvsfonden även kan ges för kulturarvsvårdande verksamhet inom civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3939 av Lina Nordquist m.fl. (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda Allmänna arvsfondens uppdrag till att även kunna ge anslag till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om Allmänna arvsfonden

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Allmänna arvsfondens ändamål

1 § Allmänna arvsfonden har till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för målgrupperna barn, ungdomar, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

Allmänna arvsfondens egendom

2 § Allmänna arvsfonden består av egendom som har tillfallit fonden genom

- arv,
- gåva,
- testamente,
- förmånstagarförordnande i försäkringsavtal,
- ersättning från återvinning enligt 5 kap. 6 § andra stycket begravningslagen (1990:1144),
- överlämnande från en likvidator enligt 7 kap. 11 § stiftelselagen (1994:1220),
- upplösning av en värdepappersfond under de förutsättningar som anges i 9 kap. 3 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder,
- beslut av Bolagsverket enligt 25 kap. 42 eller 44 § aktiebolagslagen (2005:551) eller 17 kap. 41 eller 42 § lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar,
- skifte enligt 32 kap. 14 § aktiebolagslagen, eller
- domstolsbeslut.

Det som sägs om egendom som har tillfallit fonden genom arv gäller också egendom som har tillfallit fonden enligt 1 kap. 11 § i den upphävda lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo eller enligt 2 kap. 4 § lagen (2015:417) om arv i internationella situationer.

2 kap. Stöd ur Allmänna arvsfonden

Arvsfondsdelegationen

1 § Arvsfondsdelegationen beslutar om fördelning av stöd ur Allmänna arvsfonden.

Om det finns särskilda skäl får regeringen, efter förslag från delegationen, besluta att en annan myndighet under en bestämd tidsperiod ska fördela visst stöd. Det som föreskrivs i 5, 7, 8 och 10–14 §§ om delegationen ska gälla även för en sådan myndighet.

2 § Regeringen utser ledamöterna i Arvsfondsdelegationen.

I delegationen ska såväl ledamöter från Regeringskansliet, varav en är ordförande, som andra ledamöter ingå. En majoritet av ledamöterna ska vara personer som inte arbetar i Regeringskansliet.

Ledamöterna i delegationen ska ha goda kunskaper om barn, ungdomar, äldre personer eller personer med funktionsnedsättning.

Förutsättningar för stöd

3 § Stöd får lämnas till en verksamhet som är utvecklande för någon av Allmänna arvsfondens målgrupper och som har förutsättningar att främja målgruppen även efter det att stödet ur fonden har upphört. Stöd får inte lämnas till en organisations löpande verksamhet.

Stöd får också lämnas för ny-, till- eller ombyggnad av lokaler, anläggningar samt utrustning i anslutning därtill, om lokalerna eller anläggningarna ska användas för verksamhet som uppfyller kriterierna i första stycket.

Vid bedömningen av om stöd enligt första eller andra stycket ska lämnas ska hänsyn tas till om målgruppen deltar i planeringen eller genomförandet.

4 § Stöd får lämnas endast till en organisation som bedriver ideell verksamhet. Om det finns särskilda skäl, får stöd enligt 3 § första stycket lämnas även till en offentlig huvudman.

Stöd får inte lämnas till en organisation som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är i likvidation eller försatt i konkurs.

Ansökan om stöd

5 § En ansökan om stöd ska göras skriftligen hos Arvsfondsdelegationen.

Ansökan ska innehålla de uppgifter som behövs för att bedöma sökandens förutsättningar att få stöd.

Ansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller dennes ombud. Delegationen får tillåta att ansökan undertecknas med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Villkor vid stöd

6 § Ett beslut om stöd ska förenas med de villkor som behövs. Dessa ska framgå av beslutet.

7 § Den som beviljas stöd för en lokal eller en anläggning ska förbinda sig att under minst tio år använda den för det ändamål och på de villkor som meddelades när stödet beviljades.

Om lokalen eller anläggningen innehas med nyttjanderätt, får förbindelsen omfatta minst fem år om det finns särskilda skäl för en kortare förbindelse än vad som anges i första stycket.

Arvsfondsdelegationen ska som villkor för stödet föreskriva att lokalen eller anläggningen ska vara anpassad för personer med funktionsnedsättning, om inte något hindrar det eller om det av särskilda skäl inte behövs.

8 § Efter ansökan från den som har beviljats stöd kan Arvsfondsdelegationen, om det finns särskilda skäl, besluta om undantag från den förbindelse eller från de villkor som anges i 7 § första och andra styckena.

Skyldighet att hålla medel avskilda

9 § Den som har tagit emot stöd ska, om inte annat anges i beslutet, vara skyldig att hålla medlen avskilda.

Ändrade förhållanden

10 § Den som ansöker om eller har beviljats stöd ur Allmänna arvsfonden ska utan dröjsmål till Arvsfondsdelegationen anmäla sådana ändrade förhållanden som kan påverka rätten till eller storleken av stödet.

Redovisning

11 § Den som har beviljats stöd ska föreläggas att inom viss tid efter mottagandet av medlen skriftligen redovisa hur medlen har använts och på begäran av Arvsfondsdelegationen lämna det underlag som behövs för granskningen av redovisningen.

Hinder mot utbetalning

12 § Om den som har beviljats stöd inte uppfyller de krav som följer av 3 § första stycket andra meningen, 4, 6, 7 och 9–11 §§, ska Arvsfondsdelegationen besluta att stödet helt eller delvis inte ska betalas ut. Beslutet gäller omedelbart.

Innan delegationen fattar ett beslut enligt första stycket får delegationen ge den som beviljats stöd tillfälle att avhjälpa bristen.

Återbetalningsskyldighet och återkrav

13 § Stöd ska betalas tillbaka om

1. stödet inte har använts inom angiven tid eller för avsett ändamål,
2. mottagaren inte inom föreskriven tid har lämnat redovisning eller underlag enligt 11 §,
3. mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har orsakat att stöd ur Allmänna arvsfonden har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp, eller
4. stödet av något annat skäl har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta.

För stöd för en lokal eller en anläggning gäller dessutom att stödet ska återbetalas helt eller delvis, om lokalen eller anläggningen säljs eller

användningen av den ändras utan delegationens medgivande inom den tidsperiod som enligt 7 § första och andra styckena gäller för stödet.

14 § Om Arvsfondsdelegationen anser att mottagaren bör betala tillbaka stöd ur Allmänna arvsfonden, ska ärendet överlämnas till Kammarkollegiet som beslutar i frågan. Kammarkollegiet får, om det finns särskilda skäl, besluta att mottagaren helt eller delvis ska befrias från återbetalningsskyldighet.

3 kap. Förvaltning av Allmänna arvsfonden

Hantering av Allmänna arvsfondens egendom

1 § Allmänna arvsfondens egendom förvaltas av Kammarkollegiet som en särskild fond.

2 § Allmänna arvsfondens rätt till egendom bevakas av Kammarkollegiet. Kammarkollegiet för fondens talan i mål och ärenden som rör fonden.

3 § Medel som tillfaller Allmänna arvsfonden ska överlämnas till Kammarkollegiet. Kammarkollegiet ska ta emot och granska redovisning för förvaltning av egendom som tillfaller fonden.

4 § Allmänna arvsfondens kapital får tas i anspråk för fondens ändamål även till den del det redovisas som bundet.

5 § Regeringen beslutar varje år hur stor del av Allmänna arvsfondens samlade tillgångar som ska vara tillgänglig för utdelning det närmast följande året och anger samtidigt beräknad nivå för de två därpå följande åren.

Regeringens beslut får inte medföra att fondens långsiktiga förvaltning och fortlevnad äventyras. Medel som har gjorts tillgängliga för utdelning, men som inte har fördelats under året, ska återgå till fondens samlade tillgångar.

6 § Högst en tiondel av de medel som regeringen har beslutat enligt 5 § får fördelas till verksamheter till förmån för äldre personer.

Gåvor och testamenten

7 § Om ett testamente eller en gåva till förmån för Allmänna arvsfonden har förenats med villkor, beslutar Kammarkollegiet om egendomen ska tas emot.

8 § Ett testamente till någon annan än Allmänna arvsfonden får godkännas av Kammarkollegiet, om det inte finns någon anledning till klander. Ett testamente som kan antas vara ett riktigt uttryck för arvlåtarens yttersta vilja får godkännas även om det finns anledning till klander.

Kammarkollegiets redovisning till regeringen

9 § Kammarkollegiet ska varje år till regeringen lämna en redovisning för förvaltningen av Allmänna arvsfonden som avser det senast avslutade räkenskapsåret. Redovisningen ska lämnas i samband med Kammarkollegiets årsredovisning. Riksrevisionen ska i enlighet med vad som föreskrivs i 5 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. granska redovisningen.

Arvsavstående

10 § Arv eller försäkringsbelopp som har tillfallit Allmänna arvsfonden får helt eller delvis avstås till någon annan om det med hänsyn till uttalanden av arvlåtaren eller till andra särskilda omständigheter kan anses stämma överens med arvlåtarens yttersta vilja.

Även i annat fall får arv eller försäkringsbelopp avstås till arvlåtarens sambo eller någon annan som genom beroendeförhållande har stått arvlåtaren nära, om det kan anses skäligt. Vid skälighetsbedömningen ska särskilt beaktas graden av beroendeförhållande mellan arvlåtaren och sökanden och om sökanden har behov av egendomen.

11 § Arv som utgörs av sådan egendom som är av väsentlig betydelse från kulturhistorisk synpunkt eller från natur- eller kulturvårdssynpunkt får avstås till en juridisk person som har särskilda förutsättningar att ta hand om egendomen på lämpligt sätt.

Om det finns särskilda skäl får ett belopp av det arv som tillfallit Allmänna arvsfonden tillsammans med sådan egendom avstås till mottagaren av egendomen att användas för sådana omedelbara åtgärder som är nödvändiga för att bevara den.

12 § Kammarkollegiet beslutar om avstående av arv och försäkringsbelopp.

13 § Den som vill att ett arv eller ett försäkringsbelopp som har tillfallit Allmänna arvsfonden ska avstås helt eller delvis, ska ansöka om det hos Kammarkollegiet. Kammarkollegiet får uppdra åt länsstyrelsen att utreda frågan.

En ansökan om arvsavstående ska göras senast tre år efter dödsfallet eller efter det att arvet genom preskription har tillfallit fonden. Om ansökan har kommit in för sent ska den avvisas.

4 kap. Hantering av dödsbon

Anmälningsskyldighet vid dödsfall

1 § Om det vid ett dödsfall inte finns någon annan arvinge än Allmänna arvsfonden eller om fonden är testamentstagare, ska den som har boet i sin vård anmäla detta till Kammarkollegiet.

God man

2 § Om det vid ett dödsfall inte finns någon annan arvinge än Allmänna arvsfonden eller om fonden är testamentstagare, ska Kammarkollegiet förordna en god man att företräda fonden vid boutredningen.

3 § God man behöver inte förordnas

1. om Allmänna arvsfonden har uteslutits från arv genom testamente och Kammarkollegiet bedömer att det inte finns någon anledning till klander,
2. om boet har större skulder än tillgångar och det inte behövs en god man för att ta vård om egendomen, eller
3. om egendom som har tillfallit fonden som legat utgörs av pengar.

4 § Har egendom tillfallit Allmänna arvsfonden genom gåva som inte endast utgörs av pengar ska Kammarkollegiet förordna en god man att ta hand om egendomen.

5 § Kammarkollegiet ska övervaka att den gode mannen fullgör sina uppgifter.

I fråga om god man enligt denna lag gäller vad som är föreskrivet om syssemän i 18 kap. handelsbalken.

Försäljning av Allmänna arvsfondens egendom

6 § Kammarkollegiet beslutar om försäljning av fast egendom eller tomt-rätt som har tillfallit Allmänna arvsfonden.

7 § Annan lös egendom än tomt-rätt ska, om god man har förordnats, av denne säljas på offentlig auktion, om Kammarkollegiet inte medger annat.

Fordringar får säljas endast om de inte kan drivas in.

Om särskilda föreskrifter har lämnats genom ett testamente, ska de tillämpas.

8 § Om det i ett dödsbo finns egendom som förvaltas av en god man enligt 11 kap. 3 § föräldrabalken och som har tillfallit Allmänna arvsfonden, gäller 6 och 7 §§ i fråga om egendomens försäljning.

5 kap. Kostnader

1 § Kostnader för fördelning av stöd ska betalas ur Allmänna arvsfonden enligt de grunder som regeringen bestämmer.

2 § Kammarkollegiets kostnader för att förvalta och företräda Allmänna arvsfonden ska betalas ur fonden enligt de grunder som regeringen bestämmer.

6 kap. Övriga bestämmelser

Överklagande

1 § Beslut enligt 2 kap. 12 § första stycket och Kammarkollegiets beslut enligt 2 kap. 14 § och 3 kap. 13 § andra stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Redovisning till riksdagen

2 § Regeringen ska varje år före juni månads utgång lämna en redovisning till riksdagen för hur Allmänna arvsfonden har förvaltats och hur stöd har fördelats under det föregående räkenskapsåret och även ange den kommande inriktningen av stödet.

Kammarkollegiets redovisning enligt 3 kap. 9 § ska bifogas redovisningen till riksdagen.

Delgivning

3 § När delgivning ska ske med Allmänna arvsfonden är chefen för Kammarkollegiet, eller någon annan person som är behörig att ta emot delgivningen för Kammarkollegiets räkning, delgivningsmottagare.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden.
 3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för beslut om stöd som har meddelats före ikraftträdandet.
 4. Regeringen får efter ikraftträdandet besluta hur stor del av Allmänna arvsfondens samlade tillgångar som ska vara tillgänglig för utdelning för perioden 1 juli 2021–31 december 2021 och samtidigt ange beräknad nivå för 2022 och 2023.

2 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 10 § föräldrabalken¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

10 §

Har egendom i dödsbo vilken har förvaltats av en god man som avses i 11 kap. 3 § tillfallit Allmänna arvsfonden, gäller i fråga om egendomens försäljning *lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden.*

Har egendom i dödsbo vilken har förvaltats av en god man som avses i 11 kap. 3 § tillfallit Allmänna arvsfonden, gäller i fråga om egendomens försäljning *lagen (2021:000) om Allmänna arvsfonden.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2021.